

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

**на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

**за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та стратегія розвитку підприємства»**

**на тему: «Удосконалення системи економічної безпеки підприємства (на прикладі ПрАТ
«Одеський коньячний завод»)»**

Виконавець:

студент центру заочної форми навчання

Столбунова Юлія Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук

Кошельок Галина Володимирівна

/

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Формування ринкових відносин в Україні та необхідність існування підприємств у жорстких умовах світового та вітчизняного конкурентного середовища суттєво ускладнюють їх функціонування та обумовлюють необхідність забезпечення їх економічної безпеки на всіх стадіях життєвого циклу. Політичні події останніх років та їх вплив на стан національної економіки призвели до загострення негативних явищ у фінансовій, комерційній, виробничій та інших сферах діяльності вітчизняних підприємств. Тому необхідність впровадження ефективної антикризової програми, спрямованої на підвищення економічної безпеки підприємства, набуває значної актуальності в сучасних умовах господарювання. Окремим важливим питанням постає діагностика економічної безпеки підприємства, яка визначає необхідність та характер подальших антикризових заходів.

Також необхідно відзначити, що стрімкий розвиток конкуренції, складність кон'юнктури ринку, постійні зміни у законодавстві та інтеграційні процеси в Україні зумовили необхідність пошуку нових ефективних концепцій та стилів управління економічною безпекою підприємств.

В сучасних умовах нестабільності зовнішнього середовища підприємству необхідно адаптуватися, вдосконалювати та розробляти нові засоби забезпечення економічної безпеки для досягнення цілей підприємства. В зв'язку з цим актуальності набувають пошуки нестандартних напрямів, а також наукове обґрунтування ефективних засобів забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека є необхідною умовою існування будь-якого підприємства, вона забезпечує захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та є підґрунтям стійкого функціонування. Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності.

Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво й спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Підвищення агресивності зовнішнього й, частково, внутрішнього середовища призводить до виникнення нових загроз і посилення їхнього впливу на результативність діяльності підприємств. Запобігання негативному впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз можливо шляхом забезпечення своєчасної реакції на них і створення умов для безпечного розвитку через ефективне управління економічною безпекою в рамках загальної системи управління суб'єктом господарювання. Прийняття оптимальних рішень у сфері управління й забезпечення економічної безпеки підприємств потребує вирішення ряду питань, пов'язаних з оцінкою їхнього рівня.

Дослідженню проблем економічної безпеки суб'єктів господарювання

присвячено публікації багатьох учених як в Україні, так і за кордоном. Але не вирішеними злішаються такі питання, як розробка методики оцінки інтегрального показника економічної безпеки, з'ясування ролі окремих складових в забезпеченні загальної економічної безпеки.

Мета роботи - розробити заходи щодо удосконалення системи економічної безпеки підприємства на прикладі ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Завдання роботи:

- 1) визначити сутність та теоретичне підґрунтя економічної безпеки підприємства;
- 2) охарактеризувати джерела та фактори загроз економічній безпеці підприємства;
- 3) розглянути організацію процесу управління економічною безпекою на підприємстві;
- 4) розробити методологію оцінки рівня економічної безпеки підприємства в розрізі її складових;
- 5) провести аналіз складових економічної безпеки підприємства;
- 6) здійснити діагностику економічної безпеки підприємства;
- 7) обґрунтувати напрями удосконалення системи економічної безпеки підприємства.

Об'єкт дослідження - економічна безпека підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Предмет дослідження - теоретичні та практичні аспекти управління економічною безпекою підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи, як: теоретичне узагальнення (в процесі дослідження поняття економічної безпеки підприємства); системний підхід (для з'ясування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства); порівняльно-правовий метод (для вивчення законодавства України, що забезпечує економічну безпеку); коефіцієнтний метод та метод порівняння (в процесі оцінки економічної безпеки підприємства); наукової абстракції та узагальнення (під час розробки рекомендацій щодо удосконалення системи економічної безпеки підприємства).

Інформаційна база дослідження. Джерелами інформації послужили законодавчі та нормативні акти, періодичні видання, монографії, наукові статті, статистична та фінансова звітність діяльності ПрАТ «Одеський коньячний завод».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (77 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 98 сторінок комп'ютерного тексту, робота містить 38 таблиць та 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні основи економічної безпеки підприємства*» визначено сутність та теоретичне підґрунтя економічної безпеки підприємства; розглянуті джерела та фактори загроз економічній безпеці підприємства; з'ясовані

особливості організації процесу управління економічною безпекою на підприємстві.

У другому розділі «*Аналіз економічної безпеки підприємства ПРАТ «Одеський коньячний завод»*» обґрунтована методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства в розрізі її складових; проведений аналіз складових економічної безпеки підприємства; здійснена діагностика економічної безпеки підприємства.

У третьому розділі «*Напрямки удосконалення системи економічної безпеки ПРАТ «Одеський коньячний завод»*» обґрунтовані шляхи поліпшення фінансової та кадрової складової економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьма вітчизняними вченими, можна зробити висновок, що економічна безпека господарюючого суб'єкта – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, які забезпечують конкурентостійкість та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників.

2. Загроза економічній безпеці підприємства - це реальна можливість впливу дії навмисного чи ненавмисного характеру, що порушує стійкість функціонування підприємства, наносить матеріальної та нематеріальної шкоди, яка призводить до відхилень від стратегії. Джерела загроз економічній безпеці підприємства - це сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, які створюють небезпеку для реалізації його інтересів в економічній сфері. Загрози економічній безпеці підприємства можна класифікувати за різними ознаками: за джерелом виникнення (зовнішні та внутрішні); за відношенням до людської діяльності (об'єктивні та суб'єктивні); за систематичністю прояву (систематичні та несистематичні); за ступенем керованості (керовані та некеровані); за можливістю нейтралізації (такі, що частково піддаються нейтралізації та такі, що не піддаються нейтралізації); за впливом на складові економічної безпеки підприємства (ті, які впливають на усі її складові, на декілька складових та одну складову); за моментом виникнення (актуальні та потенційні); за об'єктивністю існування (реальні та мнимі); за частотою виникнення (постійні та випадкові); за ступенем очевидності (явні та приховані); за впливом на об'єкт (активні та пасивні); за сферою виникнення (правові; економічні; політичні; екологічні; соціальні; науково-технічні; технологічні; демографічні); за вірогідністю реалізації (реальні та потенційні); за тривалістю впливу на функціонування і розвиток підприємства (довготермінові, середньотермінові та короткотермінові); за характером прояву (закономірні та випадкові).

3. Управління економічною безпекою підприємства являє собою реалізацію управлінських рішень і має забезпечити такий рівень функціонування підприємства,

за якого воно може своєчасно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники, що несуть загрозу економічній діяльності, а також рівень, який не обмежує прогресивний стабільний розвиток підприємства. Метою управління економічною безпекою є забезпечення фінансово-господарської рівноваги, досягнення визначеної ефективності діяльності та поставлених цілей і завдань подальшого розвитку підприємства.

4. ПрАТ «Одеський коньячний завод» – це підприємство повного циклу виробництва коньяків за класичною французькою технологією. На підприємстві впроваджені сучасні технології управління всіма процесами та ефективна система контролю за якістю.

5. Оцінку економічної безпеки ПрАТ «Одеський коньячний завод» було здійснено за її складовими - фінансово-економічною, кадрово-економічною, техніко-технологічною та інформаційною. Інтегральний показник фінансово-економічної безпеки підприємства має критичні значення як на початок, так і на кінець аналізованого періоду. Серед показників, які негативно вплинули на цю складову слід відмітити коефіцієнт реінвестування прибутку, коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами, коефіцієнт довгострокової фінансової стійкості, погіршення співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, зниження коефіцієнта покриття. Аналіз кадрової складової економічної безпеки підприємства показав, що за весь період 2015-2017 років на підприємстві недостатній рівень кадрової безпеки. Наступним кроком було виявлено, що у підприємства наявний критичний рівень техніко-технологічної безпеки. Також було встановлено, що за весь період 2015-2017 років у підприємства загрозливий рівень інформаційної безпеки.

6. Відповідно до тримірного підходу, загальний рівень економічної безпеки ПрАТ «Одеський коньячний завод» визначається як інтегральна оцінка поточного, тактичного та стратегічного рівнів. Поточна безпека характеризує відсутність явних симптомів банкрутства, та економічну стійкість у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Отримані значення показника поточної безпеки вказують на наявність симптомів фінансової кризи у 2015 році, оскільки значення показника близьке до критичного 0,5 і становить 0,54. В 2016 році ситуація стабілізувалася, ймовірність фінансової кризи знизилася. Можна зробити висновок, що у 2017 році ймовірність настання фінансової кризи зросла у порівнянні до попереднього року. Значення показника тактичної безпеки близьке до одиниці у 2016-2017 роках. Воно зросло у порівнянні до рівня 2015 року, тобто у 2016 році рівень тактичної безпеки підвищився та залишився у 2017 році незмінним, рівень використання ресурсів підприємства за останні два роки зріс, криза рентабельності мало ймовірна. Значення показника стратегічної безпеки вказує на те, що рівень економічного потенціалу підприємства зріс протягом останнього року. Значення показника на кінець 2017 становить 0,85, що вказує на невисоку ймовірність настання стратегічної кризи. Значення показника економічної безпеки підприємства характеризувало нестійкий рівень економічної безпеки. Підприємство є платоспроможним, однак результати його діяльності відрізняються нестабільністю, в тому числі і через високу залежність від зовнішніх джерел фінансування.

7. Необхідність підвищення рівня економічної безпеки зумовлюється об'єктивною потребою ПрАТ «Одеський коньячний завод» у забезпеченні стабільного функціонування і досягнення цілей своєї діяльності. З метою досягнення максимальної ефективності господарської діяльності управління економічною безпекою в ПрАТ «Одеський коньячний завод» повинно здійснюватися комплексно з використанням механізмів оперативного, тактичного та стратегічного менеджменту. Оперативне управління економічною безпекою ПрАТ «Одеський коньячний завод» являє собою набір рішень, спрямованих на досягнення встановлених стратегічних цілей шляхом вирішення поточних проблем та запобігання можливим ризикам. Тактичне управління економічною безпекою ПрАТ «Одеський коньячний завод» є набором активних заходів довгострокового характеру, спрямованих на поступове зміцнення безпеки. Заходи щодо підвищення економічної безпеки підприємства можна згрупувати за двома основними напрямками: соціальний та економічний. Основними напрямками підвищення соціальної безпеки ПрАТ «Одеський коньячний завод» мають бути: удосконалення освітньо-кваліфікаційної структури працівників; створення належних умов праці та соціального забезпечення робітникам; використання ефективної системи мотивації праці; створення для працівників належного соціально-побутового забезпечення шляхом розвитку соціальної інфраструктури. Заходи економічного спрямування управління економічною безпекою ПрАТ «Одеський коньячний завод» повинні визначатися відповідною стратегією. Підприємству доцільно застосовувати такі превентивні стратегії, як стратегія розвитку та стратегія зростання, що передбачають нарощування потенціалу підприємства за рахунок максимального використання як внутрішніх можливостей і резервів, так і зовнішніх чинників та переваг. Для підвищення рівня економічної безпеки ПрАТ «Одеський коньячний завод» запропоновано звернути увагу на фінансову та кадрову її складові. Для цього запропоновано придбати додаткову лінію розливу коньяку італійської компанії GAI. Проведені розрахунки засвідчують, що економічна ефективність інвестиційного проекту достатньо висока. Розраховані показники чистого дисконтованого доходу та індексу доходності перевищують нормативи, що дає підстави рекомендувати проект до впровадження. Для підвищення рівня кадрової складової економічної безпеки запропоновано підвищити рівень кваліфікації для 35 працівників підприємства. Витрати на це складуть 60 тис. грн. У підсумку на підприємстві значно підвищиться коефіцієнт кваліфікації працівників підприємства, що позитивно вплине на рівень кадрової складової економічної безпеки, яка значно зросте порівняно з минулим періодом.

АНОТАЦІЯ

Столбунова Юлія Сергіївна «Удосконалення системи економічної безпеки підприємства (на прикладі ПрАТ «Одеський коньячний завод»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка та стратегія розвитку підприємства». -

Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2018 рік.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є економічна безпека підприємства ПрАТ «Одеський коньячний завод». Предметом дослідження в роботі виступають теоретичні та практичні аспекти управління економічною безпекою підприємства.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти удосконалення системи безпеки підприємства.

Проведений аналіз економічної безпеки підприємства «Одеський коньячний завод».

Розроблені напрями удосконалення системи економічної безпеки досліджуваного підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, складові, аналіз, діагностика, удосконалення.

ANNOTATION

Stolbunova Yuliia “Improvement of the economic security system of the enterprise (for example, PJSC “Odessa Cognac Factory)””.

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 076 “Entrepreneurship, trade and exchange activity” under the master's program “Economy and development strategy of the enterprise”. – Odessa National Economics University. – Odessa, 2017.

The work consists of three sections. The object of the study is the economic security of the production enterprise. The subject of the research is theoretical and practical aspects of the management of economic safety of the enterprise.

The paper deals with the theoretical foundations of economic security of the enterprise.

The analysis of economic security of the enterprise “Odessa cognac factory”.

The directions of improvement of the system of economic security of the studied enterprise are developed.

Keywords: economic security, enterprise, components, analysis, diagnostics, improvement.